Személyek az egyházjogban

Szerző: ERDŐ Péter
Affiliáció: professor emeritus (PPKE KJPI); az MTA rendes tagja
Rovat: Egyházjog
Rovatszerkesztő: SZUROMI Szabolcs
Lezárás dátuma: 2020.05.15
Idézési javaslat: ERDŐ Péter: „Személyek az egyházjogban” in JAKAB András – KÖNCZÖL Miklós – MENYHÁRD Attila – SULYOK Gábor (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia (Egyházjog rovat, rovatszerkesztő: SZUROMI Szabolcs) http://ijoten.hu/szocikk/szemelyek-az-egyhazjogban (2021). Konkrét szöveghelyre való hivatkozáshoz javasoljuk a szövegbeli bekezdésszámok használatát, pl. [8] vagy [12]–[18].

A katolikus egyház vallási közösség. Saját jogrendjén belül a megkeresztelt ember minősül személynek, bár bizonyos viszonylatokban mások is gyakorolhatnak egyes jogokat. Ha a személyiség az egyházban is teljes általánosságban a puszta jogalanyisággal volna azonos, akkor ellentmondásnak tűnhetne, hogy hogyan lehetnek jogaik nem létező alanyoknak. A megkeresztelt, de a katolikus egyházzal teljes közösségben nem lévő személyekre csak bizonyos kötelességek és jogok vonatkoznak. A kánonjog ismeri a jogi személyeket is. Ezek nem csak személyek, hanem dolgok együttesei is lehetnek. A katolikus egyházjog különbséget tesz a hivatalos és a magán jogi személy között. Csak az előbbiek cselekszenek az egyház nevében, csak az ő javaik számítanak egyházi javaknak.

Tartalomjegyzék

1. **A személy fogalma**
2. **A természetes személy**
3. **A jogok gyakorlása**
4. **A cselekvőképesség**
5. **A természetes személy alapvető tulajdonságai**
   5.1. Az életkor
   5.2. Az értelem használata
   5.3. Egyéb tulajdonságok
6. **A jogi személy fogalma**
7. **A jogi személyek fajai**
8. **A jogi személyek cselekvése**
9. **A jogi személyek egyesítése és felosztása**
10. **A jogi személy megszűnése**

1. A személy fogalma

[1] A személyiség az egyházjogban általános képességet jelent arra, hogy valaki az egyházban kötelességek és jogok alanya lehessen. Nevezik más szempontból általánosságban jogképességnek vagy egyszerűen jogalanyiságnak is. A jogrendek általában, így az egyházi jog is, természetes *(persona physica)* és jogi személyeket *(persona iuridica)* különböztetnek meg.[1]

2. A természetes személy

[2] A II. Vatikáni Zsinat és a katolikus egyházjog egyaránt elismeri, hogy minden emberi személynek van egy bizonyos alapvető jogképessége, s így egyes elidegeníthetetlen jogok hordozója[2] a természetes és pozitív isteni jog rendjében, de némely vonatkozásban magának az egyháznak a jogrendjében is (vö. például Egyházi Törvénykönyv [*Codex Iuris Canonici,* CIC vagy *Codex*] 1476. kán.).[3] A keresztelendők közé felvett jelöltek (katekumenek) jogaira az Egyházi Törvénykönyv külön is utal (vö. CIC 206. kán., 788. kán., 1170. kán., 1183. kán. 1. §). A keresztséggel az ember az alapvető jogképességen kívül „kánoni jogképességet is szerez, amely a természetes jogképességre épül".[4]

[3] Természetes személynek[5] az egyház jogrendjében a megkeresztelt embereket, vagyis az egyház tagjait nevezzük (CIC 96. kán.), hiszen ők képesek arra, hogy az egyházi közösségben jogok és kötelességek alanyai legyenek. Nekik van a szó sajátos értelmében vett általános jogképességük. A konkrét jogképesség viszont – szemben a személyiséggel – relatív: arra utal, hogy a személy alanya lehet-e egy adott jognak vagy kötelezettségnek.

[4] Az egyház jogrendjében a személyiség (egyháztagság) ugyanabból a tényből, a keresztségből fakad, mely a kegyelmi egyház tagjává avatja az embert. A teológiai és a jogi egyháztagság nem választható el egymástól, mivel a katolikus tanítás szerint a „kegyelmi egyház" és a „jogi egyház" egyetlen valóságot képez.[6] A földi életben Krisztus egyházának valóságos tagja *(incorporatus)* csak az, aki a keresztséget ténylegesen (vízkeresztség formájában)[7] felvette (vö. CIC 849. kán.). Aki viszont érvényesen meg van keresztelve, az a keresztség eltörölhetetlen jegyét, s így alapvető egyháztagságát nem vesztheti el. Ezért nem lehetséges a szó sem teológiai, sem egyházjogi értelmében az egyházból való kilépés, lehetséges viszont „az egyházi közösség elhagyása" (vö. pl. CIC 194. kán. 1. § 2. sz.).

[5] A II. Vatikáni Zsinat után különös hangsúlyt kapott, hogy az egyházon belül csak a megkereszteltelteket nevezzék személynek. Így a kánonjogi személyiség sajátos fogalom, eltér az emberekre általában jellemző „természetjogi" (->természetjogtanok) jogképességtől vagy személyiségtől. Ebben egyetértettek a teológusokkal a személyiség fogalmát pozitivista módon (->jogpozitivizmus) szemlélő jogászok is, akik szerint az ember mivoltával járó „természetes" alanyisága még nem érvényesül közvetlenül az egyes jogrendekben, hanem csak alapja annak, hogy azok összefüggésében valódi jogalanyiságot tulajdonítsanak neki. Velük szemben a természetjogi szemlélet hívei arra hivatkoztak, hogy az egyházban a természetjog közvetlenül, külön kánoni jogszabályba foglalás nélkül is érvényesül, hiszen a nem keresztényeknek is vannak bizonyos jogaik egyházi ügyekben, ha ezt például a keresztények szentségi állapotának tisztázásához gyakorolniuk kell. Ez utóbbi szerzők ezért a megkereszteltek jogállását az egyházban az állampolgárokéhoz (->állampolgárság) hasonlították.[8]

[6] A megkeresztelt embert az Egyházi Törvénykönyv – ősi egyházi szóhasználat szerint[9] – általában krisztushívőnek *(christifidelis)* nevezi, mégpedig nem a személyes pillanatnyi életfelfogása, hanem keresztségének ténye alapján. E fogalom alatt azonban többnyire a tényleges jogi helyzetnek megfelelően a katolikusokat érti.

3. A jogok gyakorlása

[7] Az egyházban az egyes kötelezettségekben és jogokban való részesedés tényleges lehetősége (a jogok gyakorlásának lehetősége – *exercitium iuris*) alapvetően függ a személynek az egyházzal való közösségétől *(communio)* és attól, hogy nem sújtják-e az illetőt bizonyos ->egyházi büntetések (CIC 96. kán.).[10] Teljes közösségben *(plena communio)* a katolikus egyházzal az van, aki a hitvallás, a szentségek (->szentségi jog) és az egyházi vezetés tekintetében egy vele (CIC 205. kán.).[11] Azok a megkereszteltek, akik nincsenek teljes közösségben a katolikus egyházzal, nem rendelkeznek azokkal a jogokkal és kötelességekkel, amelyek a teljes közösséghez vannak kötve.

[8] Általános elv, hogy a tisztán egyházi törvények – vagyis azok, amelyek csakis az egyházi törvényhozó alkotásai – csak azokat kötelezik, akiket a katolikus egyházban kereszteltek vagy keresztségük után oda felvettek, akik értelmük elégséges használatával rendelkeznek és akik – hacsak a jog kifejezetten másként nem rendelkezik (vö. CIC 913. kán. 2. §, 920. kán., 989. kán. stb.) – hetedik életévüket betöltötték (CIC 11. kán.).

[9] Hogy mikor számít valaki a katolikus egyházban kereszteltnek, annak eldöntésére a keresztelendő vagy a gondviselésére jogosultak szándéka a mértékadó (vö. CIC 865. kán., 867. kán.). Ha a CIC 868. kánonja szerint megengedetten szolgáltatták ki a katolikus keresztelést, a katolikus egyházban való keresztelésről beszélünk. Ha a keresztséget halálveszély esetén kívül (vö. CIC 868. kán. 2. §) a nem katolikus gondviselők akarata ellenére adták fel, nem beszélhetünk a katolikus egyházban végzett keresztelésről.

[10] Akik a katolikus egyház teljes közösségét elhagyták, azok egyháztagsága ettől még sem teológiailag, sem egyházjogilag nem szűnik meg, viszont elvesztik bizonyos jogaikat az egyház jogrendjében, de általánosságban nem mentesülnek kötelezettségeik alól, hacsak a törvényhozó másként nem rendelkezik (vö. CIC 11. kán.). Egyes kötelezettségek alóli mentességükben változást hozott XVI. Benedek pápa *Omnium in mentem* kezdetű *motu proprió*ja, mely a házasságkötés kánoni formájának előírását rájuk nézve is fenntartja.[12]

[11] A katolikus egyházban keresztelt vagy oda felvett személyeket az egyházi törvények alárendelti minőségben kötelezik. Más jogcímek alapján azonban – mint említettük – nem katolikusoknak, sőt nem kereszténynek is lehetnek bizonyos jogaik és kötelességeik az egyház jogrendjében (például egy nem katolikus peres félnek az egyházi perben – vö. CIC 1476. kán.).

4. A cselekvőképesség

[12] A cselekvőképesség a kánonjogban is a személynek azt a képességét jelenti, hogy – a jogok gyakorlására törvényesen biztosított lehetőség keretei között – közvetlenül (képviselő nélkül), saját cselekedetei útján válthat ki jogi hatásokat (szerezhet jogokat, vállalhat kötelezettségeket). A cselekvőképesség magában foglalja a ->jogcselekmények, jogügyletek végrehajtására való képességet és a büntetendő cselekmények (->egyházi büntetendő cselekmények) elkövetésére való képességet is. A cselekvőképesség a kánonjogban is lehet teljes vagy korlátozott (például a kiskorúaké). A cselekvőképesség kifejezést egyébként a CIC ebben a formában nem használja.

5. A természetes személy alapvető tulajdonságai

5.1. Az életkor

[13] Nagykorú *(maior)* az a személy, aki tizennyolcadik életévét betöltötte. Ha ezt a kort még nem érte el, a személy kiskorú *(minor).* Azt a kiskorút, aki még hetedik életévét nem töltötte be, gyermeknek *(infans)* nevezzük (CIC 97. kán.). A nagykorú teljes cselekvőképességgel rendelkezik, jogait a maguk egészében gyakorolhatja (CIC 98. kán. 1. §). A gyermekről a jog azt vélelmezi, hogy nem felel magáért, ezért a gyermek jogilag cselekvőképtelen. A hét éven felüli kiskorú – mivel róla

az a jogvélelem, hogy már rendelkezik esze használatával (CIC 97. kán. 2. §) – korlátozottan cselekvőképes, vagyis bizonyos, számára jogi előnyöket eredményező akaratnyilvánításokat személyesen végezhet.

[14] A kiskorú személy jogainak gyakorlásában a szülők vagy gyámok *(tutores)* hatalma alatt áll, kivéve azokban a dolgokban, melyeket illetően a kiskorúak isteni vagy kánoni jog alapján mentesülnek hatalmuk alól. A gyámok kinevezését és jogkörét illetően az állami jog előírásait kell megtartani (->gyámság), hacsak az egyházi jog másként nem rendelkezik, vagy a megyéspüspök más gyámot nem nevez ki (CIC 98. kán. 2. §).

[15] Az egyházi jog alapján van kivéve a kiskorú a szülő vagy a gyám hatalma alól például a CIC 111. kánon 2. §, a 112. kánon 1. § 3., a 107l. kánon 1. § 6. vagy a 1478. kánon 3. § által említett esetekben. Az Egyházi Törvénykönyv kifejezetten elismeri a kiskorú önálló cselekvőképességét – nem egyszer a kánoni jogot megelőző jogok (isteni jog) alapján – főként lelkiismereti ügyekben (például CIC 643. kán. 1. § 1, 852. kán. 1. §, 863. kán. – vö. CIC 865–866. kán., 913–914. kán., 1083. kán. 1. §). A hét éven felülieket már általában kötelezik a tisztán egyházi törvények (vö. CIC 11. kán. – pl. CIC 989. kán., 1252. kán.).

[16] Számos konkrét jog gyakorlásának lehetősége és számos kötelesség szintén különböző életkorokhoz kötődik.

5.2. Az értelem használata

[17] Aki általában nem rendelkezik esze használatával,[13] azt úgy tekintjük, mint aki nem felel magáért, és olyan elbírálás alá esik, mint a gyermekek (CIC 99. kán. – vö. CIC 11. kán.). Jogait gondnoka *(curator)* útján gyakorolja (vö. CIC 1478. kán. 4. §). Mindez érvényes azokra az időszakokra is, mikor az erre általában képtelen személy esetleg mégis képes esze használatára.

5.3. Egyéb tulajdonságok

[18] A személyek más jogilag jelentős tulajdonságai ugyancsak befolyásolják a jog gyakorlását, valamint a konkrét jogokban és kötelességekben való részesedés lehetőségét. Ezek közül a CIC a természetes személyekről szólva külön tárgyalja[14] a lakóhely (CIC 100. kán., 102–107. kán.) és a származási hely (CIC 101. kán.), a vérrokonság (CIC 108. kán.), a sógorság (CIC 109. kán.) és az örökbefogadásból származó törvényes rokonság (CIC 110. kán.), valamint a megkeresztelt emberek valamely katolikus saját jogú egyházhoz *(ecclesia sui iuris)* való tartozása, régebbi kifejezéssel rítusa témakörét (CIC 111–112. kán.; vö. *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium* [CCEO] 29–38. kán.).[15]

6. A jogi személy fogalma

[19] A katolikus egyházjogban jogi személynek *(persona iuridica)*[16] a – jellegüknek megfelelő – kötelességeknek és jogoknak a jogrend által elismert olyan alanyait nevezzük, amelyek nem természetes személyek (vö. CIC 113. kán. 2. §). Az egyház ezt az elismerést vagy magánál a jognál fogva (vö. pl. CIC 515. kán. 3. §), vagy az illetékes hatóság határozatilag adott külön intézkedése révén adja meg, mégpedig a személyek vagy dolgok olyan együtteseinek, melyeknek célja megfelel az egyház küldetésének (vallásosság, apostoli tevékenység, irgalmas szeretet gyakorlása) és meghaladja az egyesek célját (CIC 114. kán. 1–2. §).

[20] A jogi személy létének tehát az egyházban a következő feltételei vannak: 1) anyagi elem (személyek vagy dolgok együttese); 2) cél (az egyház küldetésének megfelelő, az egyének célját meghaladó); 3) jogi elem (a jog előírása vagy a hatóság intézkedése). Ha a jogi személy létesítése külön hatósági intézkedéssel történik, ez csak akkor megengedett, ha a cél valóban hasznos és szolgálatára előreláthatólag megvannak a kellő eszközök (CIC 114. kán. 3. §).

[21] Az egyház saját joga szerinti belső egyházi jogi személyeit Magyarországon az állam is elismeri.[17]

[22] A katolikus egyház és az ->Apostoli Szentszék (vö. CIC 361. kán.) isteni rendelkezés folytán erkölcsi személy *(persona moralis)* jellegével rendelkezik.[18] A korábbi egyházjogban ez erkölcsi személy kifejezést néha a jogi személy szinonimájaként használták.[19] A CIC azonban ezt csak egyszer alkalmazza (CIC 113. kán. 1. §). Arra utal vele, hogy az egyház és a Szentszék olyan valóságok, melyek nem csupán a pozitív egyházi jog alapján, hanem isteni rendelkezés miatt is alanyai az embertől alkotott jogot megelőző kötelességeknek és jogoknak.[20]

7. A jogi személyek fajai

[23] A jogi személy anyagi eleme szerint lehet személyek vagy dolgok összessége. A személyek összessége, melynek jogi személlyé tételekor legalább három személyből kell állnia, lehet testület *(collegium)*, ha tevékenységének alakításában tagjai döntéshozatali jelleggel (bár nem feltétlenül egyenlő joggal – vö. CIC 336–341. kán.) vesznek részt (például káptalan); egyébként személyekből álló nem testületi jogi személyről beszélhetünk (például egyházmegye) (CIC 115. kán. 2. §). Attól még nem testület egy személyekből álló jogi személy, hogy bizonyos döntéseihez vagy cselekményeihez a jog vagy a szabályzat egyes kijelölt személyek kollegiális akaratformálását írja elő, miközben nem a tagok összessége, hanem csupán egy egyszemélyi vagy testületi szerv jogosult a döntésre. Ezért nem testületi jogi személy a plébánia (CIC 515. kán. 3. §), a szeminárium (CIC 238. kán.) vagy a szerzetes intézmény (szerzetesrend stb. – CIC 607. kán. 2. §, 634. kán. 1. §).[21]

[24] Lehet a jogi személy dolgok együttese, vagyis önálló alapítvány. Az ilyen alapítvány lelki vagy anyagi javakból áll, és a jog, valamint saját szabályzata szerint egy vagy több természetes személy vagy testület igazgatja (CIC 115. kán. 3. §).

[25] Az egyházban betöltött szerepe szerint a jogi személy hivatalos *(persona iuridica publica)*, ha az illetékes egyházi hatóság alapítja, a közérdekre tekintettel bíznak rá sajátos feladatot és tevékenységét az egyház nevében végzi. Egyébként magán *(persona iuridica privata)* jogi személyről beszélhetünk (CIC 116. kán. 1. §). A két típus közt döntő különbség az, hogy a hivatalos jogi személy (például az egyházmegye[22] – CIC 369. kán. – vagy a plébánia – CIC 515. kán.) az egyház nevében (vö. CIC 1258. kán.), a magán jogi személy viszont csak a saját nevében (vö. CIC 299. kán., 322. kán. 1. §) gyakorolja feladatát. Eltérés az is, hogy a hivatalos jogi személynek a személyiségét maga a jog is megadhatja, a magán jogi személynek viszont csupán az illetékes hatóság külön határozata, mely ezt kifejezetten jelzi (CIC 116. kán. 2. §). Ezt a határozatot mindkét típusú jogi személy számára csak akkor szabad kiadni, ha szabályzatukat az illetékes hatóság jóváhagyta (CIC 117. kán.). A magánál a jognál fogva létesülő hivatalos jogi személyek némelyike nem is szorul külön szabályzatra, mert működését is az egyetemes jog szabályozza (például az egyházmegyékét).

8. A jogi személyek cselekvése

[26] Cselekvésre a szó szoros értelmében az egyes emberek képesek. A jogi személy cselekményei úgy jönnek létre, hogy bizonyos természetes személyek cselekvése a jogi személyeknek számítódik be. A hivatalos jogi személyt annak nevében cselekedve azok képviselik, akiket erre az egyetemes vagy a részleges jog, vagy az illető jogi személy saját szabályzata illetékesnek ismer el. A magán jogi személyt azok képviselik, akiket erre a szabályzat felhatalmaz (CIC 118. kán.).

[27] A jogi személy cselekvése nemcsak egyetlen azt képviselő természetes személy útján történhet, hanem azoknak a tevékenysége révén is, akikből áll. Ám a döntés alapján a jogi személy nevében külső személyek felé az akaratnyilvánítást többnyire egyetlen természetes személy, a jogi személy képviselője végzi. A testületi jogi személyek, de a jogi személlyé nem emelt testületek[23] is a cselekmény természete szerint – hacsak a jog (pl. CIC 455. kán. 2. §) vagy a szabályzat másként nem rendelkezik – az alábbi módokon cselekszenek testületileg.

[28] Ha választásról van szó: az összehívandók abszolút többségének jelen kell lennie; a döntéshez a jelenlévők abszolút többségének igenlő szavazata szükséges. Abszolút többségről akkor beszélünk, ha

valakire a jelenlévőknek több mint a fele szavazott (például akár 20, akár 21 jelenlévőből 11). Ha két szavazási menetben egy jelölt sem kap abszolút többséget, a második menetben[24] legtöbb szavazatot elért két jelölt közül kell választani a harmadik szavazási menetben. Ha több ilyen személy volna (akár úgy, hogy például *A, B* és *C* 5-5 szavazatot kaptak, akár úgy, hogy *A* 5, *B* és *C* 4-4 szavazatot ért el), akkor az egyenlő számú szavazatot elértek közül az idősebb jut tovább a harmadik fordulóba.[25] A harmadik menetben a két jelölt közül a több szavazatot elért számít megválasztottnak (akkor is, ha ez a szótöbbség csak relatív).[26] Ha egyenlő számú szavazatot kaptak, azt kell megválasztottnak tekinteni, aki az idősebb (CIC 119. kán. 1). A harmadik menetben egyébként – mint egyes szerzők hangsúlyozzák[27] – a két jelölt is részt vesz a szavazásban, sőt szavazhatnak magukra is.

[29] Újdonsága a CIC választási szabályainak az 1917-es CIC 101. kánonjához képest, hogy nem a leadott érvényes szavazatok többsége a döntő, hanem egyrészt jelen kell lennie a választásra jogosultak többségének, másrészt a megválasztáshoz a jelenlévők abszolút többségek szavazatára és nem az érvényes szavazatok abszolút többségére van szükség. Ez a rendszer garantálja, hogy a választás eredménye mindig a testület egy jelentős részének, s ne csupán egy törpe kisebbségnek a véleményét tükrözze. Ugyanakkor nem zárja ki, hogy távolmaradás vagy a szavazástól való tartózkodás, esetleg érvénytelen szavazás útján egy csoport megakadályozza a választást. Ám a legfontosabb választásokat illetően ez a bojkott mégsem olyan nagy veszély, hiszen a jog szerint az érvényes választás elmaradása esetén egy bizonyos idő múlva a kinevezés joga a felsőbb hatóságra háramlik (*[devolutio]*, vö. például CIC 421. kán. 2. §).

[30] Ha egyéb ügyletekről van szó: az számít a testület döntésének, amit az összehívandók többségének jelenlétében a jelenlévők abszolút többsége elfogadott. Ha az első két menetben nem alakul ki abszolút többség, az elnök szavazatával eldöntheti az egyenlőséget (CIC 119. kán. A fogalmazás feltételezi, hogy a kérdést úgy bocsátották szavazásra, hogy csak igennel vagy nemmel lehessen válaszolni. A törvénykönyv nem intézkedik arra az esetre, ha sem abszolút többség, sem egyenlőség nem alakul ki, például érvénytelen szavazatok miatt. Az ilyen helyzetek megoldására a részleges jog és a szabályzatok hivatottak pontosabb előírásokat adni.[28]

[31] Ha mindenkit egyénileg érintő ügyről van szó: a testület döntéséhez minden érintett jóváhagyására szükség van (CIC 119. kán. 3).[29] Ennek az elvnek az értelmében kíván a jog egyhangú hozzájárulást például a megegyezés útján történő választáshoz (CIC 174. kán. 1. §) vagy a püspöki konferencia döntéséhez az egyes püspökök hatáskörébe tartozó kérdésekben (CIC 455. kán. 4. §).

9. A jogi személyek egyesítése és felosztása

[32] A *Codex* nem intézkedik külön a magán jogi személyek egyesítéséről és felosztásáról; előírásokat csak a hivatalos jogi személyekre vonatkozóan közöl. A magán jogi személyek egyesítését és felosztását illetően általánosságban a jogi személyt vagy javait létrehívók akarata, a szerzett jogok és a személy saját, jóváhagyott szabályzata az irányadó.[30]

[33] Két vagy több jogi személy egyesítése az illető személyek megszűnését és új személy alakítását jelenti, ezért annak a hatóságnak vagy azoknak a hatóságoknak az intézkedése szükséges hozzá, amely vagy amelyek a megszüntetésre és az új jogi személy létesítésére jogosultak. Az egyesítésnek a puszta új alapításhoz képest mégis vannak eltérő sajátosságai, hiszen a természetes személyeknek, valamint a javaknak, jogoknak, kötelességeknek már fennálló együttesei olyan valóságot jelentenek, mely az egyesítéssel nem szűnik meg minden további nélkül. Ezért ha a személyek vagy dolgok olyan összességeit, melyek hivatalos jogi személyek, úgy kapcsolják össze, hogy belőlük egyetlen, jogi személyiséggel rendelkező együttes képződik, akkor ez az új jogi személy elnyeri a benne egyesült korábbiak javait és vagyoni jogait, viszont rá háramlanak azok terhei is. A javak rendeltetésére és a terhek viselésére nézve tiszteletben kell tartani az eredeti alapítók és adományozók akaratát (például alapítványok összevonásakor), valamint a szerzett jogokat, például másoknak a régi jogi személyekkel szemben szerződés alapján fennálló követeléseit (CIC 121. kán.).

[34] A hivatalos jogi személy felosztása történhet úgy, hogy a leválasztott egy vagy több rész új hivatalos jogi személy lesz (például egy egyházmegye egy részét önálló egyházmegyévé teszik), vagy úgy, hogy a leválasztott rész más, már meglévő hivatalos jogi személlyel egyesül (például a plébánia egy részét átcsatolják a szomszéd plébániához). A felosztásra jogosult egyházi hatóság mindkét esetben köteles – az alapítók és adományozók akaratát, a szerzett jogokat és a jogi személyek saját szabályzatát tiszteletben tartva – gondoskodni arról, hogy 1) a megosztható javakat, vagyoni jogokat – de az adósságokat és más terheket is – méltányos arányban, szükségleteiket és a körülményeket is figyelembe véve osszák meg a két (vagy több) jogi személy közt; 2) hogy a megoszthatatlan közös javak használatában és haszonélvezetében, valamint a hozzájuk tartozó terhek viselésében a jogi személyek méltányos arányban részesüljenek (CIC 122. kán.). Egyes hivatalos jogi személyek felosztására az illetékességet külön szabályok rendezhetik (vö. például CIC 373. kán. [egyházmegye], 515. kán. 2. § [plébánia], 581. kán. [a megszentelt élet intézményeinek részegységei]).

10. A jogi személy megszűnése

[35] A jogi személyt jellegénél fogva állandóság illeti meg. Mégis, minden fajta – tehát akár hivatalos, akár magán – jogi személy megszűnik, ha az illetékes hatóság törvényesen megszünteti, vagy ha száz éven keresztül nem működik (CIC 120. kán. 1. §). A megszüntetésre illetékes hatóság többnyire azonos azzal, amely az illető jogi személyt létesíti, bár kivételek lehetségesek (vö. például CIC 579. kán. és 584. kán.).

[36] A magán jogi személy a fentieken kívül megszűnhet az alábbi módokon is: ha a társulás (személyek együttese) a saját szabályzata szerinti módon feloszlik, vagy ha az alapítvány (dolgok együttese) a szabályzat értelmében megszűnik létezni. Ez utóbbi esetben ahhoz, hogy a személy tényleges megszűnésének jogi hatásai – száz év eltelte előtt – beálljanak, az illetékes hatóság részéről hivatalos megállapítás szükséges (CIC 120. kán. 1. §).

[37] Ha a jogi személy testület, és a szabályzat értelmében nem szűnt meg, de tagjai közül már csak egy van életben, ez az egy személy illetékes az összesség minden jogának gyakorlására (CIC 120. kán. 2. §), de őt terheli a testület minden anyagi és nem anyagi kötelezettsége is.[31] Mindez nem alkalmazható a nem testületi, de személyek összességéből álló jogi személyre. Az egyetlen élő természetes személy, ha eddig nem ez volt a tisztsége, nem válik automatikusan a jogi személy szervévé, a plébánia egyetlen élő híve nem válik plébánossá, a szerzetesrend egyetlen élő tagja nem válik általános rendfőnökké és káptalanná.[32] Ilyenkor inkább az a helyzet áll elő, hogy a jogi személy már nem alkalmas a cselekvésre, működésképtelenné válik, és ez indokolja, hogy az illetékes egyházi hatóság megszüntesse.[33]

[38] A megszűnt hivatalos jogi személy javainak, vagyoni jogainak és terheinek sorsáról[34] gyakran maga a jog vagy a szabályzat intézkedik. Ha ilyen rendelkezés nincs, akkor mindez a közvetlenül fölé rendelt jogi személyre száll (például egyházmegyén belüli hivatalos jogi személy esetén az egyházmegyére; vö. még CIC 616. kán. 4. §), az alapítók vagy adományozók – például a javak rendeltetését illető – akaratának és a szerzett jogoknak a tiszteletben tartásával. A megszűnt magán jogi személy javainak és terheinek sorsáról szabályzata intézkedik (CIC 123. kán.).

11. JEGYZETEK

[1] A jelen szócikk jelentős mértékben támaszkodik a szerző alábbi publikációjára: *Egyházjog* (Szent István Kézikönyvek 7), Budapest, Szent István Társulat, ^{5}2014.

[2] A II. Vatikáni Zsinat *Gaudium et spes* kezdetű lelkipásztori konstitúciója az Egyházról a mai világban 21, 28, 29, 42, 76 stb.

[3] Franz POTOTSCHNIG: „Rechtspersönlichkeit und rechtserhebliches Geschehen" in Joseph LISTL – Hubert MÜLLER – Heribert SCHMITZ (szerk.): *Handbuch des katholischen Kirchenrechts,* Regensburg, Friedrich Pustet, 1983, 113; José María PIÑERO CARRION: *La ley de la Iglesia. Instituciones Canónicas I,* Madrid, Sociedad de Educación Atenas, 1985, 215.

[4] Astrid KAPTIJN: „Rechtspersönlichkeit und rechtserhebliches Geschehen" in Stephan HAERING – Wilhelm REES – Heribert SCHMITZ (szerk.): Handbuch des katholischen Kirchenrechts, Regensburg, Friedrich Pustet, ^{3}2015, 184.

[5] Javier OTADUY: „Persona física" in Javier OTADUY – Antonio VIANA – Joaquín SEDANO (szerk.): *Diccionario General de Derecho Canónico VI,* Cizur Menor – Pamplona, Aranzadi, 2012, 172–179.

[6] A II. Vatikáni Zsinat *Lumen gentium* kezdetű dogmatikus konstitúciója az Egyházról 8.; A II. Vatikáni Zsinat *Unitatis redintegratio* kezdetű dekrétuma az ökumenizmusról 3. stb.

[7] Vö. Pio Vito PINTO: „Commento" in Pio Vito PINTO (szerk.): *Commento al Codice di diritto canonico* (Studium Rotae Romanae, Corpus Iuris Canonici I), Città del Vaticano, Urbaniana University Press, ^{2}2001, 61; Sacra Congregatio Sancti Officii, Ep., 1949. VIII. 8: Henrich DENZINGER – Adolf SCHÖNMETZER: *Enchiridion Symbolorum, Definitionum et Declarationum de rebus fidei et morum,* Barcinone – Friburgi Brisgoviae – Romae – Neo Eboraci, Herder, ^{32}1963, 3868–3872.

[8] Pl. Pedro LOMBARDÍA: „Struttura dell'ordinamento canonico" in Ernesto CAPPELLINI: *Corso di diritto canonico I,* Brescia, Editrice Queriniana, 1975, 167. A vélemények ismertetéséhez lásd OTADUY (5. j.) 173.

[9] Vö. pl. *Concilium Toletanum I* (400), c. 3; *Canones in causa Apiarii* (419), c. 27.

[10] Vö. ERDŐ Péter: „A katolikus, a megkeresztelt és a Katolikus egyházzal teljes közösségben levő krisztushívő. Megjegyzések a »katolikus« fogalmához az Egyházi Törvénykönyv 11. és 96. kánonja alapján" *Iustum Aequum Salutare* 2005/1, 11–26.

[11] Vö. *Lumen Gentium* (6. j.) 14, *Unitatis redintegratio* (6. j.) 2.

[12] 2009. X. 26: *AAS* 102 (2010) 8–10.

[13] Vö. pl. Hermann KAHLER: „Vernunftgebrauch" in Axel Campenhausen – Ilona RIEDEL-SPANGENBERGER – Reinhold SEBOTT (szerk.): *Lexikon für Kirchen- und Staatskirchenrecht III,* Paderborn, Schöningh, 2004, 796–797.

[14] Róluk bővebben lásd pl. ERDŐ (1. j.) 136–144, n. 332–360; KAPTIJN (4. j.) 188–190.

[15] A másik katolikus sajátjogú egyházba való átlépés szabályait módosítja: Secretaria Status, *Rescriptum ex audientia SS.mi,* 1992. XI. 26: *AAS* 85 (1993) 81. A CIC és a CCEO szóhasználatát összehangolja: Franciscus, Motu proprio, *De concordia inter Codices,* 2016. V. 31: *AAS* 108 (2016) 602–606.

[16] Vö. Helmuth PREE: „Juristische Person, kirchliche. II. Kath." in Axel CAMPENHAUSEN – Ilona RIEDEL-SPANGENBERGER – Reinhold SEBOTT (szerk.): *Lexikon für Kirchen- und Staatskirchenrecht II,* Padeborn, Schöningh, 2002,359–362; Santiago BUENO SALINAS: „Persona jurídica" in OTADUY–VIANA–SEDANO (5. j.): 179–188.

[17] *A lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási*

közösségek jogállásáról szóló 2011. évi CCVI. törvény 10–11/A. §; vö. SCHANDA Balázs: *Állami egyházjog. Vallásszabadság és vallási közösségek a mai magyar jogban* (Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae a Petro Pázmány nominatae II. 5), Budapest, Szent István Társulat, 2012, 94–96.

[18] Az elnevezés problémájához vö. Javier OTADUY: „Interrogantes sobre la personalidad jurídica canónica" in Luigi SABBARESE (szerk.): *Opus humilitatis iustitia*. *Studi in memoria del Cardinale Velasio De Paolis,*) Città del Vaticano, Pontificia Università Urbaniana, 2020, 223–225; Gaetano LO CASTRO: *Personalità morale e soggettività giuridica nel diritto canonico (Contributo allo studio delle persone morali),* Milano, Giuffrè, 1974.

[19] Vö. Klaus MÖRSDORF: *Die Rechtssprache des Codex Iuris Canonici. Eine kritische Untersuchung* (Görres-Gesellschaft, Veröffentlichungen für Rechts- und Staatswissenschaft 74), Paderborn, Schöningh, 1937 (uny. 1967), 121–123.

[20] Az erkölcsi személy fogalmáról a mai kánonjogban lásd pl. ERDŐ Péter: „Az Egyház és az anyagi javak: a II. Vatikáni Zsinat tanítóhivatalának alapelvei az Egyházi Törvénykönyvben 1254–1256. k." *Teológia* 2001/1–2, 26–28; Santiago BUENO SALINAS: „Persona moral" in OTADUY–VIANA–SEDANO (5. j.) 191–194.

[21] Helmuth PREE: „Kommentar zum Kan. 115" in Klaus LÜDICKE (szerk.): *Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici,* Essen, Ludgerus, 1984 kk (Stand: November 2017), 115/7, ad c. 115, n. 5.

[22] Vö. A II. Vatikáni Zsinat *Christus Dominus* kezdetű dekrétuma a püspökök pásztori szolgálatáról az Egyházban 11 a.

[23] Francisco Javier URRUTIA: *De normis generalibus. Adnotationes in Codicem: Liber I,* Romae, Pontificia Universitas Gregoriana, Facultas Iuris Canonici, 1983, 79; vö. PIÑERO CARRION (3. j.) 244. Jogi személyiséggel nem rendelkező, általánosságban jogalanynak nem minősülő valóságok is működhetnek olyan központként, melynek a jogrend bizonyos sajátos jogi helyzetekben beszámít valamit. Az ilyen valóságokat személyiség nélküli alanyoknak is szokás nevezni; vö. Pedro LOMBARDIA: *Lezioni di diritto canonico. Introduzione, diritto costituzionale, parte generale,* Milano, Giuffrè, 1985, 182.

[24] URRUTIA (24. j.); PIÑERO CARRION (3. j.) 244.

[25] Vö. PIÑERO CARRION (3. j.) 245; Eduardo MOLANO: „Commento al c. 119" in Juan Ignacio ARRIETA (szerk.): *Codice di diritto canonico e leggi complementari commentato* (Pontificia Università della Santa Croce, Testi Legislativi 5), Roma, Coletti a San Pietro, ^{6}2018, 135, ad c. 119 (az életkor csak a szavazategyenlőség eldöntését szolgáló szempont).

[26] URRUTIA (24. j.) 80; Hans HEIMERL – Helmuth PREE: *Kirchenrecht. Allgemeine Normen und Eherecht,* Wien – New York, Springer, 1983, 97.

[27] PIÑERO CARRION (3. j.) 245; vö. még Domingo Javier ANDRÉS: „De suffragio sibimetipso dato in electionibus" *Commentarium pro Religiosis et Missionariis* 1986, 172–177.

[28] Velasio DE PAOLIS – Agostino MONTAN: „Il libro primo del Codice: Norme generali (can. 1-203)" in GRUPPO ITALIANO DOCENTI DI DIRITTO CANONICO (szerk.): *Il diritto nel mistero della Chiesa I,* Roma, Pontificia Università Lateranense, 1988, 357.

[29] A *„Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari"* római jogi (Codex Iustinianus [Cod.] 5.59.5) eredetű elve VIII. Bonifác joggyűjteményében, a *Liber Sextus*ban (1298) szereplő regulák (jogelvek) egyike (VI 5.12.29). Vö. Peter LANDAU: „The Origin of the Regula Juris »Quod omnes tangit« in the Anglo-Norman School of Common Law during the Twelfth Century" *Bulletin of Medieval Canon Law* 2015, 19–35.

[30] MOLANO (26. j.) 137, ad c. 121; PIÑERO CARRION (3. j.) 249; stb.

[31] Római jogi eredetű elv (Digesta [Dig.] 3.4.7.2); vö. PREE (22. j.) 120/9, ad c. 120, n. 7; Gaetano LO

CASTRO: „Commentary” in Angel. MARZOA – Jorge MIRAS – Rafael RODRIGUEZ-OCAÑA (szerk.): *Exegetical Commentary on the Code of Canon Law I,* Montreal–Chicago, Wilson & Lafleur – Midwest Theological Forum, 2004, 786.

[32] PREE (22. j.) 120/9, ad c. 120, n. 7; vö még LO CASTRO (32. j.) 785.

[33] LO CASTRO (32. j.) 785.

[34] Vö. PREE (22. j.) 123/1-6, ad c. 123, n. 1–4.